

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ВІДТВОРЕННЯ
ЕЛЕКТРОННОГО ГІПЕРТЕКСТУ****Анотація**

Роботу присвячено дослідженню електронного гіпертексту з точки зору його перекладу. На основі паралельних статей українською та англійською мовами із вільної он-лайн енциклопедії «Вікіпедія» були досліджені особливості перекладу електронного гіпертексту. У статті описано особливості функціонування в електронному гіпертексті суто текстових категорій нелінійності, мультимедійності, інтерактивності та ін., які релевантні для його перекладу. Виявлено композиційні одиниці та структурні елементи електронного гіпертексту, що функціонують як одиниці перекладу.

Ключові слова: *інтернет-дискурс, он-лайн енциклопедія, Вікіпедія, переклад, стратегія перекладу, електронний гіпертекст, лінгвістика гіпертекста, гіпертекстуальність, гіперпосилання.*

STRUK I. V.
National Aviation University**THE PRINCIPLES OF ELECTRONIC HYPERTEXT TRANSLATION****Summary**

The article is devoted to the complex study of electronic hypertext in terms of its translation. Some basic rules of such translation have been defined. The articles from the free online encyclopedia Wikipedia and their parallel texts in English and Ukrainian have been taken as an example. Some functional text features such as linearity, multimediacity, information interactivity, etc. have been described in terms of hypertextuality and translation of electronic hypertexts. The compositional units and structural elements of an electronic hypertext have been elicited and described as a unit of their translation

Key words: *Internet discourse, online encyclopedia, Wikipedia, translation, strategy of translation, electronic hypertext, hypertext linguistic, hypertextuality, hyperlink.*

Серед прерогатив цифрового суспільства – присутність країн на Інтернет-просторі, що не лише спрямовує до сприйняття та/або пізнання особливостей життя, культурного та наукового розвитку інших держав, однак піднімає показник власної національної ідентичності. Надбання кожної країни щонайкраще висвітлюється в наукових роботах, звідси, не дивно, чому важливо піднімати рейтинговість наукових україномовних джерел. Допоможе у цьому кіберпростір, який здатний швидко розповсюдити інформацію та реагувати на нові пошукові спроби. Лідери країн та видатні люди, розуміючи цінність комунікативного аспекту веб-простору намагаються сповна користуватися цими перевагами, створюючи, до прикладу, персональні сторінки на віртуальних наукових порталах, до яких можемо віднести вільну он-лайн-енциклопедію «Вікіпедія», яка з'явилася відносно нещодавно, однак, наразі, за допомогою науковців-волонтерів поповнилася близько 25 млн сторінок. Цей сайт займає п'яту позицію за популярністю у світовому масштабі, оскільки його щомісячно відвідують понад 400 млн осіб. Серед його переваг – тематичне наповнення, доступність інформації, та представлення інформації різними мовами [1, с. 1].

Питання перспективи перекладу статей вільної он-лайн-енциклопедії українською мовою неодноразово піднімалося у роботах сучасних дослідників [1, 3, 4,], зокрема варто згадати ґрунтовну розвідку української дослідниці Альшевої А. О. [1], яка була проведена на матеріалі німецькомовних статей та їх перекладу українською мовою. Однак, зважаючи на популярність англійського розділу Вікіпедії для перекладознавчого аналізу ми обрали статті англійською мовою та їх переклади українською мовою відповідно.

Переклад он-лайн-статті мають свої особливості зважаючи на структуру тексту, його візуальне підкріплення (відео-, аудіо-ефекти, фото, діаграми, схеми), а також переходи між сторінками у вигляді синього та червоного підкреслення у залежності від наповнення інформацією. Інформаційні мітки прийнято називати гіпертекстом, тобто «зчепленнями-посиланнями із іншими статтями у межах мовного розділу» [1, с. 3]. Французький літературознавець Жерар Женетт у 1982 вперше звернув увагу на зв'язки тексту з іншими текстами, які на основі спільних рис здатні створюють нові тексти. Звідси, зрозуміти попередній текст можна лише за допомогою попереднього аналізу, проведення паралель на виявлення спільних рис, структурування інформації в логічній послідовності відповідно до вихідного тексту [2, с. 18]. Отож, перекладач, як і автор редагованих статей мусить пройти хаотичний шлях від аналізу ієрархічної структури текстового блоку до розсіяного скупчення окремих посилань, а далі їх структурування у цілісну структуру.

Оскільки переклад електронного гіпертексту попри врахування національної відмінності має низку внутрішніх особливостей, які безпосередньо впливають на адекватність відтворення інформації. У цій статті спробуємо проаналізувати типові характеристики електронного гіпертексту з огляду на сторінки відомих політичних діячів та аргументувати важливість їх врахування у перекладі задля уникнення перекладацьких помилок.

Якісна робота перекладача з текстом електронної статті безпосередньо залежить від знайомства зі специфікою побудови вікі-статті та наскрізними гіперпосиланнями. Перехресна інформація має свої переваги, оскільки допомагає швидко та якісно ознайомитися з великим обсягом інформації. Для перекладача статті на інформаційному ресурсі це означає, що структура статті та гіперпосилання мають бути ретельно продумані та перекладені відповідною мовою. Оскільки, посилання в тексті перекладу мають привести читача до відповідної сторінки перекладач має взяти на себе відповідальність не лише оформити посилання на ще не існуючу статтю, однак залишити запит на переклад у відповідному розділі форуму вікіпедистів. У цьому випадку корисно звертати увагу на кольорові індикатори – сині, червоні та фіолетові. Синій колір – спрямовують читача до іншої статті, червоні та фіолетові вказують на відсутність та часткову наповненість статті відповідно. Цікаво, що переважно доцільність створення статей про осіб чи події ідуть в англomовному та україномовному варіантах врізнобіч, до прикладу: «*Після закінчення інституту працювала лікарем у кардіологічному відділенні Жовтневої клінічної лікарні (синій колір) в Києві*» [7]; – “*She worked as a cardiologist at the Zhovtneva Hospital (червоний колір) until the birth of their first son, and after that, she devoted her time to her family*” [11]. Мусимо визнати, що такі невідповідності жодним чином не впливають на адекватність відтворення текстових фрагментів, однак піднімають питання розширення інформаційних складових електронних гіпертекстів.

Важливим для адекватного перекладу є збереження візуальних складових гіпертексту, тобто «можливість інтеграції тексту з іншими семіотичними системами (передусім, звуком та зображеннями) <...> в різних комунікативних середовищах» [3, с. 230]. Використання візуального матеріалу значно розширює можливості Вікіпедії як енциклопедії в очах користувачів. Для перекладача відтворення медіафайлів – істотний момент роботи над статтею, особливо якщо згідно із тематикою статті наявність фото або аудіофайлів є обов'язковою (анімації – динамічні малюнки, графіки, таблиці, схеми, діаграми; демонстраційні і маніпулятивні динамічні об'єкти, музичні фрагменти, портрети, символи). Звідси, точність візуального передавання інформації є основною та найбільш складною частиною роботи перекладача. До прикладу, не можна не згадати казус у перекладі статі «Пісенний конкурс Євробачення 2017» англійською та українською мовами: перекладач (редактор) англomовної версії вирішив додати іншу фотографію до своєї статті, відміну від фотографії в тексті оригіналу, з чим не можна погодитися, оскільки в основу намиста із гаслом «Celebrate diversity» («Шануймо розмаїття») лягли різні кольори – синій, червоний, чорний. У контексті Євробачення це символізувало те, що всі відрізняються один від одного, кожен унікальний, але всіх поєднує спільна любов до музики.

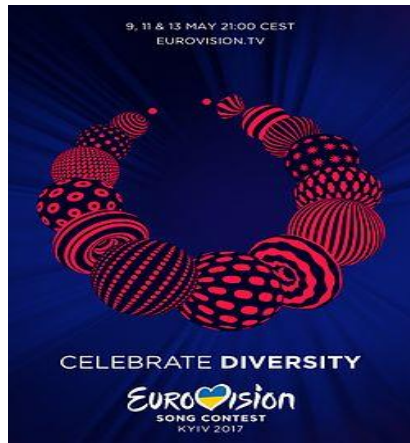

Рис. 1. Логотип конкурсу пісенного конкурсу «Євробачення 2017»

У перекладному варіанті зустрічається, не логотип, а емодзі, який супроводжував хештег протягом пісенного конкурсу. Порівняйте три емодзі: емодзі з зображенням серця з'являвся поруч з #ESC2017 і #Eurovision, а трофей переможця, скляний мікрофон, поруч з #12Points і #douzepoints. Логотип конкурсу знаходився поруч з хештегом #CelebrateDiversity, який є гаслом конкурсу.

Рис. 2. Три емодзі пісенного конкурсу

Рис. 3. Намисто із гаслом «Celebrate diversity»

Варто пам'ятати, ілюстрація може бути додана на розсуд перекладача, проте Вікіпедія дотримується загального правила: фотографія має бути з відкритих джерел.

Тут також варто пам'ятати про культурні та національні особливості. Зокрема, цікавими для перекладацького аналізу є антропоніми через їх перевальне використання у біографічних статтях політичних діячів та відомих людей. Україномовні та англійськомовні антропоніми мають певні відмінності: в українській мові спочатку іде прізвище, після нього – повністю ініціали; у статтях англійською мовою спершу стоїть ім'я, лише потім по батькові та прізвище. На це необхідно звертати увагу під час перекладу, до прикладу *Порошенко Петро Олексійович* [8] та *Petro Oleksiyovych Poroshenko (Petro Poroshenko)* [12].

З метою збереження смислового наповнення енциклопедичної статті – донести максимально прозору інформацію, перекладач зобов'язаний надати коректний транслітерований варіант ідентифікації осіб. Інша справа, якщо ім'я українського діяча подане всюди або лише у транслітерації з російської, або подекуди також у вигляді транслітерації з української мови, що заважає погодженню власних імен. Так само трапляється із чоловічими і жіночими іменами по батькові. Наприклад, читач електронного ресурсу хоч і здогадається, що *Poroshenko Maryna Anatoliyivna* та *Maryna Anatoliyivna Poroshenko* [11] – одна і та сама людина, але буде дещо сумніватись у коректному варіанті написання імені. Для того щоб уникнути таких неоднозначностей використовують подвійну/потрійну транслітерацію з додатковим коментарем: “*Volodymyr Borysovych Groysman, sometimes transliterated as Volodymyr Borysovych Hroisman (This name uses Eastern Slavic naming customs; the patronymic is Borysovych and the family name is Groysman)*” [13].

Аналіз електронних статей про культурних та політичних діячів передбачає виокремлення ще однієї особливості перекладу електронного гіперпосилання: додавання та/або вилучення інформації, до прикладу: «*З 2006 по 2014 рік – міський голова Вінниці. Віце-президент Асоціації міст України з питань житлово-комунального господарства (2010–2014). З 2014 р. віце-прем'єр-міністр України – міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (з 27 лютого по 2 грудня 2014 року). 12-й Голова Верховної Ради України (з 27 листопада 2014 по 14 квітня 2016; у парламент пройшов за списком Блоку Петра Порошенка)*» [9]; – “*From March 2006 until February 2014 Groysman was the Mayor of Vinnytsia. From then to November 2014, he held two concurrent positions as the Vice Prime Minister of Ukraine for Regional Policy and the Minister of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine. He was elected into parliament on the party lists of the pro-presidential Petro Poroshenko Bloc*” [13]. Подекуди англійськомовний читач отримує уточнення (*Groysman*), задля збереження структури англійського речення, у всьому іншому українська оригінальна сторінка у Вікіпедії суттєво інформативніша, ніж її перекладна версія.

Загалом, варто пам'ятати, що інформаційні наукові портали – плінні та перспективні течії, які мають бути цікавими для науковців, читачів та перекладачів через їх оригінальну структуру, форму, стиль та зміст. Серед головних правил залишається зберегти у перекладі структуру сторінки (так користувачеві буде легше орієнтуватись в перекладеній статті, якщо він потрапить на неї з оригіналу) та уникати стилістичних, граматичних, смислових та термінологічних помилок.

Особливості побудови електронного гіпертексту висувають додаткову низку вимог до його перекладу: 1) збереження структури тексту (наявність головного меню, збереження послідовності рубрик, наявність аналогічних оригіналу ілюстрацій, тощо); 2) збереження всіх блоків електронного гіпертексту; 3) оформлення і переклад гіперпосилань та, за необхідністю, звуження чи розширення меж гіперпосилань у рамках словосполучення чи одного слова; 4) врахування специфіки тексту (у даному дослідженні – енциклопедичні статті), збереження науковості, вживання термінів.

Таким чином, переклад електронного гіпертексту дещо відрізняється від перекладу традиційного тексту статей енциклопедій. Однак в обох випадках перекладач має справу з лексичними і синтаксичними одиницями, з проблемою передачі вихідної синтаксичної структури гіпертексту енциклопедичної статті. Форма подання текстового матеріалу принципово перекладна, але й потребує відповідних фонових знань перекладача. У перспективі цікавим

для аналізу залишається не лише переклад інформаційних ресурсів українською мовою, а й практичне залучення студентів перекладацьких факультетів до поповнення інформаційного блоку новими перекладами українською мовою.

Список використаної літератури

1. Альшева А. О. Лінгвопрагматичні особливості перекладу електронного гіпертексту (на матеріалі «Вікіпедії») : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 – перекладознавство / А. О. Альшева. – О., 2017. – 20 с.
2. Женетт Ж. Палимпсесты: Литература второго уровня / Ж. Женетт. – М. : УМК, 1982. – 45 с.
3. Рязанцева Т. И. Гипертекст и электронная коммуникация / Т. И. Рязанцева. – М. : изд-во ЛКИ, 2010. – 256 с.
4. Сурина В. Н. Классификационные параметры гиперссылок / В. Н. Сурина // Вестник Челябинского государственного университета. – Челябинск : изд-во ЧГУ, 2013. – № 35 (326). – Вып. 85. – С. 120–122.
5. Crystal D. Language and the Internet / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 2009. – P. 39–76.
6. Пісенний конкурс Євробачення 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/Пісенний_конкурс_Євробачення_2017.
7. Порошенко Марина Анатоліївна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Порошенко_Марина_Анатоліївна.
8. Порошенко Петро Олексійович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Порошенко_Петро_Олексійович.
9. Гройсман Володимир Борисович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гройсман_Володимир_Борисович.
10. Web page: Eurovision Song Contest 2017 [Electronic resource]. – Mode of access: https://en.wikipedia.org/wiki/Eurovision_Song_Contest_2017.
11. Web page: Maryna Poroshenko [Electronic resource]. – Mode of access: https://en.wikipedia.org/wiki/Maryna_Poroshenko.
12. Web page: Petro Poroshenko [Electronic resource]. – Mode of access: https://en.wikipedia.org/wiki/Petro_Poroshenko.
13. Web page: Volodymyr [Electronic resource]. – Mode of access: https://en.wikipedia.org/wiki/Volodymyr_Groysman.